

Egy püspöki körlevélről

VISSZHANG - LVIII. évfolyam, 40. szám, 2014. október 3.

Bár megkésett, mégis kiemelkedően fontos, igaz és hiteles körlevelet írt Beer Miklós katolikus püspök arról, hogy mi dolga is lenne egyházának a cigánysággal. A levél legfeltűnőbb vonása, hogy a szokásos hivatkozásokkal szemben (regulázás, büntudatkeltés, az önfeladó engedelmesség igénye) a kereszténység legfőbb, univerzális értékét: a *karitást* állította a középpontba. Gondolatmenetét ennek jegyében a testvériség, az áldozathozatal, a felelősség, az önvizsgálat és a megértés fogalmaira építette, ami igazi áttörést jelez: a nyitás, a hívők szolidaritásának aktivizálása és a tényleges együttműködések lehetőségét ígéri. (A szöveg a *Magyar Kurír* honlapján olvasható.)

A liberálisan és demokratikusan gondolkodók vagy a *Bibliát* értőn olvasók felől nézve a levél persze csupa evidenciát tartalmaz, de ez a mai helyzetben előnyére válhat. A hierarchikus és egyágú politikai szemlélet uralmának idején nagyon is fontos kimondani, amit Beer rögtön a bevezetésében megfogalmazott: „*Nem mi döntjük el, hogy ki méltó az irgalomra*”; vagyis senki sem játszhat Istent.

A levél személyes hitelessége kétségtelen. A mondandó őszinteségét fogalmainak egymásra épülése is bizonyítja: az, ahogyan a püspök az emberi felelősség, az önvizsgálat és az áldozathozatal elkerülhetetlenségét a döntési kompetenciák határozott szétválasztására vezeti vissza, belső, gondolati kohézióra utal.

Liberális szemmel pedig azért jó olvasni a püspöki körlevelet, mert itt az univerzális értékek fényében lényegtelené válik, hogy a morális megfontolások mögött kell-e Istent is feltételeznünk, és ha igen, akkor milyen.

Beer a felelősség kötelezettségét az eltérő származások témájához illően abból bontja ki, hogy bár mindannyian „*hordozzuk a Teremtő Isten képét*” – vagyis egyformák vagyunk a teremtettségben –, egy fontos dologban különbözünk az isteni természettől: hogy ugyanis mi nem uraljuk sorsszerű adottságainkat, nem dönthetünk a születésünk körülményeiről. („*...szemünk előtt kell tartanunk azt az igazságot, hogy egyikük sem maga választotta meg, hogy cigánynak szülessék. Ahogyan mi sem választottuk meg a családunkat, személyes adottságainkat.*”) Ez egyedül Krisztus képessége: ő az egyetlen, aki megválaszthatta a születése körülményeit (és tegyük hozzá: a halála értelméről is dönthetett). Ezért az emberi életek eltérő adottságainak kérdésében kizárólag Krisztust tekinthetjük irányadónak, aki pedig áldozatával a szeretet egyenlősítő köteletségét tette ránk: „*Ha Isten így szeretett minket, nekünk is szeretnünk kell egymást. (1 Ján. 4,8)*”.

„*Az Úristen egymásra bízott bennünket*” – olvassuk majd a szlogenszerű mondatot, amelynél frappánsabban meg sem lehetne fogalmazni, miben is kapcsolódnak össze az egyenlőséget és a testvériséget hirdető, politikai filozófiák, világértelmezésüktől teljesen függetlenül.

A püspöki szöveg egyébként is gyakran indul ki a földi világ reális állapotaiból, hogy ezektől jusson el az önvizsgálat fontosságához: a világ a szemünk láttára termeli újra, folyamatosan „*a káini tragédiát, a testvériség megtagadását*”, ezért az isteni igazságoknak az ember önvizsgálataként kell újra és újra megjelenniük. (Más kérdés, hogy a püspök szociológiai szemlélete és tudása időnként megbicsaklik, amikor a cigányság történetiségéről beszél. Így például anélkül emlegeti az arányszámuk „*rohamos növekedését*”, hogy mellé tenné a tény: ez csak ott jellemző, ahol a cigányok koncentráltan, gettószerű elkülönültségben vannak jelen. Ennek híján szövege azt a képtelenséget sugalmazza, hogy lehetséges egy maximum hét-nyolcszáz ezres csoport túlszaporodásáról beszélni egy kilencmillió népeségben. Emellett a

korai halálnak a létszámot nagyon is meghatározó tényét annak ellenére sem említi, hogy a számára kiindulópontként szolgáló, júniusi pápai beszédben ez egyértelműen ott volt. Emellett az előítéletes kliséket erősíti, hogy összekeveri a házalás gyakorlatát a gyűjtögető életmóddal, holott ez utóbbi nem cigányspecifikum, hanem az egész emberiség nomád korszakának közös jellemzője. Mindez azonban eltörpül a levél éthosza és jelentősége fényében.)

A cigányság a nyomorúságát sem maga választotta, és egyedül nem is lehet képes kiemelkedni a szegénységéből, ezért *„Keresztényként nem utalhatjuk át a megoldás felelősségét másra”*.

„Keresnünk kell az együttműködés lehetőségeit az állami intézményekkel, jó szándékú civil szervezetekkel” – mondja ki Beer Miklós azt is, amit a civilekre vonatkozóan mostanában az ő oldalán nemigen szoktak kimondani.

És itt jutunk vissza annak kérdéséhez, hogy vajon mitől is volt elkésett ez a levél, és hogy amitől elkésett, illetve amitől most mégis megszületett, annak lesz-e szerepe a továbbiakban az ígéretei valóra váltásában. Ami összefügg azzal, hogy vajon a személyes hitelessége mellett ott van-e a katolikus egyház hitelessége is.

Jelenleg az egyház hitelessége biztosan nincs ott. Egyelőre semmi jele annak, hogy a keresztény nagyegyházak szakítottak volna a gyakorlattal, amelynek lényege, hogy jelenlétük pártállás jellegű, ami viszont mára csapdaként tartja fogva őket.

A csapda abból a sandaságból keletkezett, amellyel az egyházak a rendszerváltás után el akarták kerülni a számadást a teljes civil szférát elnyomó pártállammal való összejátszásairól. Ennek érdekében olyan hazugságspirálba keveredtek, amelynek alapja saját, múltbéli mártíromságuk kapitális eltúlzása volt. Mindazt, ami a kádári korszakban pusztán a vallási-egyházi értékek relatív lefokozását jelentette, úgy állították be (és állítják nemegyszer ma is), mintha véres egyházüldözés, templomrombolás és a (nem pusztán párttag) hívek titkolózásra kényszerítése lett volna. Erre az őshazugságra azután egy sor további, máig meghatározó hazugság épült: a szocializmusnak mint politikai filozófiának a harcoss ateizmust tették a lényegévé (miáltal a rendszerváltás számukra csak hadállásváltást jelent, a vallásüldözésről az ateizmusüldözésre), ezért, amíg léteznek szocialista jellegű pártok a színen, addig azokat ők az ellenségeiknek fogják tekinteni, elvágva ezzel a közös, humanista elvek érintkezési lehetőségeit. A riválisként jelen lévő (vagy csak fantomizált) liberalizmust az értéktagadás terrénumának láttatják, és ahogyan az úgymond *„generális vallásüldözés”* miatt a múlttól szólva sem akarnak különbséget tenni a nagyobb és kisebb egyházak között (persze hogy nem, hiszen akkor ténylegesen a kisegyházakat üldözték, nem őket), úgy ma sem beszélnek arról, hogy az általuk pártolt kormány ugyanolyan önkényesen szelektál az egyházak között, mint az egykori egypártrendszer. Nem tiltakoznak a kisegyházakat érő támadások miatt.

És itt csapódik rá a csapda fedele a nagyegyházakra. Hiszen már rég elemi szinten sérti a hitelességüket és ezen keresztül a szabadságukat is a kormány tevékenysége, ám ők még mindig nem lépnek ki a politikai hatalmi álláspont képviselőiből. Eddig egyetlen, olyan társadalmi kérdésben sem foglaltak állást, amely szembeállította volna őket a jobboldali hatalommal, és nem nyúltak vissza történetük egyik legfontosabb alapelvehez, a *„Szabad egyház a szabad államban”* jelszavához, holott ezt már csak a saját integritásuk védelme is megkívná tőlük.

A püspöki levél, ha egyelőre egyedülként is, de megtörte az eddigi trendet. Megszületéséhez két dolog kellett: Ferenc pápa júniusi kiállása a cigányügyek mellett és a strasbourgi bíróság döntése az egyházügyi törvény tarthatatlanságáról, amely a nagyegyházak számára is felvillanhatta, hogy a jelen kormány tevékenysége morális téren biztosan nem fog hasznot hozni nekik.

A levélben foglaltak érvényesítéséhez azonban valószínűleg már csak egy dolog kell: hátat fordítani a csapdát fenntartó mentalitásnak, és így a püspöki levél hitelessége mellé odaállítani az egyház hitelességét is. Enélkül aligha lehet bízni abban, hogy foganatja is lesz a püspöki programnak:

mindannyian többre jutunk, ha a hívek „a közvélemény gúnyos megjegyzései ellenére is vállalják a cigány testvérekkel való önzetlen törődés áldozatát”.